Droga życiowa profesora Tadeusza Mendla

Pamiętam pierwsze kontakty z Profesorem Tadeuszem Mendlem. Było to chyba w połowie lat sześćdziesiątych. Wtedy to przyszły profesor interesował się podjęciem studiów doktoranckich na ówczesnej Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu. Ten pierwszy kontakt przerodził się w przyjaźń, która trwa do dziś. W roku 2003 Profesor T. Mendel obchodzi jubileusz 70-lecia urodzin. Jest więc doskonała okazja, aby przedstawić Jego drogę życiową i Jego zasługi dla teorii i praktyki zarządzania.

Profesor Tadeusz Mendel jest synem Ziemi Kościańskiej. Urodził się w Śmiglu (5 stycznia 1933). W 1951 r. ukończył Liceum Ogólnokształcące w Kościanie, a następnie udał się na studia do Poznania na Wyższą Szkołę Ekonomiczną. Uczelnię tę ukończył w roku 1956. Pracę magisterską napisał pod kierunkiem profesora Witolda Skalskiego – wybitnego znawcy i wykładowcy rachunkowości.

Po ukończeniu studiów profesor T. Mendel powrócił do Kościana i swojego ukochanego Śmigla. Tu podjął pracę w praktyce gospodarczej i stopniowo awansował, piastując coraz wyższe stanowiska w hierarchii zarządzania. Ten okres Jego życia był czasem twórczego, jak na ówczesne możliwości i warunki, wprowadzania w życie wiedzy wyniesionej z Uczelni. Wyróżniał się nowatorskimi rozwiązaniami w zakresie organizacji i zarządzania przedsiębiorstwami, za co wielokrotnie był nagradzany, m.in. prestiżowymi wyróżnieniami ministralnymi. Niestety, nie wszystkie Jego pomysły zyskały aprobatę. Niekiedy były zbyt śmiałe i wybiegały poza, obowiązujące w tych czasach, schematy myślenia. Budziło to podejrzenia, zazdrość i przyniosło, niestety, przykrości.

Profesor T. Mendel nigdy nie zerwał kontaktów ze swoją Alma Mater. Udzielał się w kole absolwenckim oraz na niwie organizacji zawodowych takich jak Polskie Towarzystwo Ekonomiczne i Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa. W tym ostatnim był członkiem władz wojewódzkich. Później podjął współpracę z profesorem Stanisławem Smolińskim i uczęszczał na prowadzone przez niego seminarium doktorskie. W efekcie powstała praca doktorska pt., „Zatrudnienie a postęp techniczny w przemyśle owocowo-warzywnym", obroniona w 1970 r. W pracy tej Profesor T. Mendel stawiał tezę o humanizowaniu pracy dzięki stosowaniu postępu technicznego oraz drugą, ostrożną tezę, nieprzystającą w tym czasie do doktryny pełnego zatrudnienia, o wypieraniu pracy człowieka przez urządzenia techniczne.

Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora nauk ekonomicznych w dalszym ciągu udzielał się w praktyce, jednakże coraz bardziej nurtowała Go myśl o ściślej-

szym powiązaniu z Wyższą Szkołą Ekonomiczną w Poznaniu. Doskonałą okazję ku temu stanowiło wprowadzenie do polskiego szkolnictwa wyższego, instytucji docenta kontraktowego. Było ono zarezerwowane dla wybranych praktyków, którzy mieli przenosić swoje doświadczenia z praktyki w mury uczelni. Profesor T. Menedel doskonale nadawał się na to stanowisko i w efekcie w latach 1970–1976 był wykładowcą na etacie docenta kontraktowego w Katedrze Ekonomiki Przemysłu, a później w Instytucie Organizacji i Zarządzania.

Po rezygnacji z działalności w praktyce gospodarczej, został przyjęty na stanowisko adiunkta (1977) w Instytucie Organizacji i Zarządzania. Od tego czasu przedmiotem Jego zainteresowań badawczych stała się partycypacja. Do podjęcia tej problematyki przyczyniły się z pewnością doświadczenia z przeszłości. Istniejące wtedy w przedsiębiorstwach rady robotnicze stanowiły jakąś namiastką współudziału załóg w zarządzaniu, ale w rzeczywistości były tylko ornamentem, który za piękną fasadą krył puste treści. Profesor dążył do skonfrontowania teorii z praktyką partycypacji w Polsce i w innych krajach. Wyniki swoich badań przedstawił w pracy habilitacyjnej „Zarządzanie partycypacyjne w teorii i praktyce", wydanej przez Wydawnictwo Uczelniane AE w Poznaniu w 1987 r. Kolokwium habilitacyjne odbyło się jednak we Wrocławiu w roku 1988 na Wydziale Informatyki i Zarządzania. Przewód habilitacyjny przeniesiono do Wrocławia, ponieważ władzom Instytutu Organizacji i Zarządzania zależało na tym, aby Profesor T. Mendel otrzymał stopień doktora habilitowanego nauk ekonomicznych w zakresie zarządzania. Uczelnia wrocławska posiadała uprawnienia do nadawania takiego stopnia, natomiast w AE w Poznaniu przygotowywano się dopiero do spełnienia warunków, aby takie uprawnienia otrzymać. Warto więc pamiętać o tym, że Profesor T. Mendel był pierwszą osobą w dziejach poznańskiej Akademii Ekonomicznej, która otrzymała habilitację w zakresie zarządzania. Tym samym przyczynił się On walnie do uzyskania uprawnień do habilitowania w tym zakresie przez Akademię Ekonomiczną w Poznaniu. Po wzbogaceniu swego dorobku naukowego Rektor Akademii Ekonomicznej powołał Go w roku 1992 na stanowisko profesora nadzwyczajnego.

Profesor T. Mendel pozostał wierny problematyce partycypacji. Świadectwem tego są napisane przez niego artykuły, przyczynki, referaty i recenzje. Swój dotychczasowy dorobek w tym zakresie podsumował w książce „Partycypacja w zarządzaniu współczesnymi organizacjami" (2001), wydanej przez Wydawnictwo Uczelniane AE w Poznaniu. Na podstawie tej książki i całokształtu dorobku po habilitacji otrzymał On w 2001 r. tytuł profesora nauk ekonomicznych.

Zmarły niedawno profesor Zbigniew Martyniak z Akademii Ekonomicznej w Krakowie zauważył, że jedną z przyszłościowych koncepcji zarządzania będzie partycypacja. Profesor Z. Martyniak wyraził swój pogląd na podstawie literatury francuskojęzycznej, której był wielkim admiratorem. Pozwoliłem sobie wtedy zwrócić uwagę, że w Wielkopolsce już w pierwszej połowie XIX w. par-

tycypacją zajmowali się organicznicy poznańscy, tacy jak: D. Chłapowski, K. Libelt i A. Cieszkowski. Analizowali korzyści gospodarcze i społeczne, jakie może przynieść wprowadzenie partycypacji, a także warunki niezbędne dla sprawnego jej funkcjonowania. Wyrażam więc przekonanie, że Profesor T. Mendel jest w jakimś sensie kontynuatorem tych pięknych wielkopolskich tradycji na polu badań nad partycypacją.

W słowniku łacińsko-polskim pod hasłem „participo" są następujące interpretacje: przypuścić do uczestnictwa, dzielić się czymś z kim, mieć udział w czymś. Uważam, że istnieje jakiś metafizyczny związek między fenomenem partycypacji, a osobowością badacza. W przypadku Profesora T. Mendla związek ten ujawnia się z całą wyrazistością. Profesor przede wszystkim umie dzielić się swą wiedzą z młodszymi kolegami, ze studentami, z nami wszystkimi. Jest człowiekiem spolegliwym, w takim znaczeniu jak tego używał T. Kotarbiński – ideał etyczny człowieka. Tych cech charakteru Profesora nie można było pominąć. Profesor T. Mendel, tak jak każdy mistrz, ma również grono swoich doktorantów. Dla nich, ale również dla szerokiego kręgu odbiorców przygotował książkę „Metodyka pisania prac doktorskich" (1994 i wydania dalsze). Jest również współautorem opracowania „Metodyka pisania magisterskich" (1995 i wydania dalsze).

Swoją bogatą wiedzę teoretyczną i doświadczenie praktyczne przekazuje coraz to młodszym rocznikom młodzieży. Podnoszenie poziomu wykształcenia społeczeństwa polskiego uznaje za swoje posłannictwo. Obok zajęć w Akademii Ekonomicznej wykłada w prywatnej Wyższej Szkole Marketingu i Zarządzania w Lesznie, gdzie pełnił funkcję rektora. Na potrzeby dydaktyki przygotował wiele podręczników i skryptów, z których na wymienienie zasługują: *Ewolucja nauki o organizacji i zarządzaniu* (1994), *Atrybuty współczesnego menedżera* (1995), *Negocjacje. Teoria i praktyka* (2000) – współautor, *Badanie i ocena wiarygodności partnera gospodarczego*" (2000) – współautor.

Pomijam tutaj sprawę zupełnie oczywistą, a mianowicie to, że Profesor jest cenionym recenzentem prac na stopień naukowy i recenzentem wydawniczym. W Katedrze Systemów i Technik Zarządzania, w której Profesor T. Mendel pracuje od 1990 r. jest dla nas „starszym kolegą", który ma zawsze dobre słowo, zawsze jest gotów pomóc, doradzić, skonsultować. A robi to z ogromną życzliwością i uśmiechem. Za to jesteśmy Mu wdzięczni.

Z okazji 70. rocznicy urodzin, w imieniu wszystkich pracowników Katedry Systemów i Technik Zarządzania, a także uczniów – magistrantów i doktorantów, składam Profesorowi T. Mendlowi życzenia zdrowia i pogody ducha, mając nadzieję, że będzie dalej aktywnym członkiem naszej społeczności katedralnej.

Kazimierz Zimniewicz